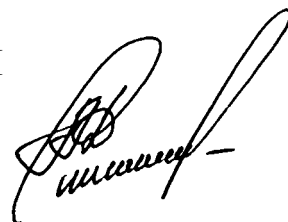


**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА**

ДЯКУНОВСЬКИЙ ОЛЕКСАНДР ЄВГЕНІЙОВИЧ



УДК 346.26.018:334.722 (477+438) (043.3)

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В УКРАЇНІ ТА РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА**

Спеціальність 12.00.04 – господарське право,
господарсько-процесуальне право

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Вінниця – 2021

Дисертацією є рукопис

Робота виконана на кафедрі господарського та адміністративного права Донецького національного університету імені Василя Стуса Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент
Щербакова Наталія Володимирівна,
Донецький національний університет
імені Василя Стуса,
доцент кафедри цивільного права і процесу
(м. Вінниця).

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, доцент
Гарагонич Олександр Васильович,
Інститут права Київського національного
університету імені Тараса Шевченка,
доцент кафедри господарського права та
господарського процесу (м. Київ);

кандидат юридичних наук
Герасименко Наталія Олександрівна,
Державна установа «Інститут економіко-правових
досліджень імені В. К. Макутова Національної
академії наук України»,
старший науковий співробітник відділу
господарсько-правових досліджень економічної
безпеки (м. Київ).

Захист відбудеться **«30» вересня 2021 року о 13:30 годині** на засіданні спеціалізованої вченої ради К 11.051.12 Донецького національного університету імені Василя Стуса за адресою: 21021, м. Вінниця, вул. Грушевського, 2, каб. 123.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Донецького національного університету імені Василя Стуса Міністерства освіти і науки України за адресою: 21001, м. Вінниця, вул. 600-річчя, 21, каб. 313.

Автореферат розіслано **«27» серпня 2021 року.**

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради



Ю. М. Павлюченко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Інститут підприємництва є одним із найбільш динамічних, оскільки його стан безпосередньо обумовлений змінами, які відбуваються у науково-технічній, економічній, політичній, соціальній сферах життя суспільства. Водночас рівень розвитку підприємницьких відносин суттєво впливає на інноваційність суспільства, екологію та соціальну складову. Недосконалість правового регулювання підприємництва неминуче породжує труднощі і суперечливість позицій у правозастосовній практиці, негативно позначається на сталості економічного розвитку держави і господарському правопорядку загалом.

Україна обрала європейський вектор розвитку, що задекларовано в Основному Законі нашої держави. Визначальні напрями реалізації цієї стратегічної мети та першочергові завдання для її досягнення визначено Угодою про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Зокрема, відповідно до норм глави 6 «Заснування підприємницької діяльності, торгівля послугами та електронна торгівля» розділу IV «Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею» цієї Угоди Україна взяла на себе зобов'язання щодо реформування законодавства у сфері підприємницької діяльності.

Республіка Польща є державою-членом Організації Північноатлантичного договору та Європейського Союзу, яка, маючи приблизно однакові стартові позиції на початку трансформаційних перетворень після розпаду СРСР, відходу від адміністративного-командної системи, планової економіки та зміни принципів правового регулювання підприємництва, досягла значно більших економічних успіхів у цій галузі, ніж Україна. Республіка Польща надає Україні політичну, економічну, гуманітарну, інформаційну, технічну та іншу підтримку, постійно виявляє готовність усебічно сприяти розвитку нашої держави, а також захисту її суверенітету та територіальної цілісності. Між Україною та Республікою Польща існують стійкі економічні зв'язки.

Безсумнівно, потенціал Республіки Польща, передусім, реалізується за рахунок стійкої та стабільно зростаючої економіки, забезпечується успішним функціонуванням підприємництва завдяки, крім іншого, ефективній правовій регламентації цього соціально-економічного явища. Показовим є факт, що Республіка Польща є однією з небагатьох держав світу, економіка якої під час фінансово-економічної кризи 2008–2009 рр. не тільки не занепадала, а й навпаки, продовжила зростання. Важливою опорою у пом'якшенні негативних наслідків економічної кризи у цій державі стали суб'єкти підприємницької діяльності.

Основу правового регулювання підприємницької діяльності в Україні становлять норми Господарського кодексу України та численні спеціальні закони, а у Республіці Польща – норми Закону Право підприємців, Кодексу торговельних товариств та інших законів. Водночас у зв'язку з прийняттям у 2018 році пакету законів «Конституція бізнесу», правове регулювання підприємництва у Республіці Польща зазнало суттєвих змін.

Порівняльно-правові дослідження в Україні здійснювалися щодо окремих аспектів правового регулювання підприємницької діяльності. Зокрема, аналіз

правового регулювання корпоративних правовідносин у Республіці Польща був предметом наукових інтересів В. А. Васильєвої та І. С. Яценка. О. В. Гарагонич вивчав правове регулювання підприємницької діяльності в Чеській та Словацькій республіках. Розглядаючи той чи інший аспект правового регулювання підприємницької діяльності в Україні, вітчизняні науковці часто звертаються до досвіду правового регулювання відповідних відносин в європейських державах, зокрема і у Республіці Польща. Однак, з огляду на фрагментарність наукових досліджень щодо правового регулювання окремих аспектів підприємницької діяльності в Республіці Польща, а також нещодавню модернізацію відповідного законодавства в цій державі, слід зазначити, що порівняльний аналіз правового регулювання підприємницької діяльності в Україні та Республіці Польща ще не був предметом спеціального наукового дослідження.

Ці чинники, а також спільність засад економічного правопорядку, наявність досягнень Республіки Польща на шляху економічного зростання обумовлюють доцільність проведення порівняльно-правового аналізу проблематики регулювання підприємницької діяльності у сучасному українському та польському праві і господарсько-правовій доктрині. Дослідження дасть змогу визначити основні тенденції та напрями подальшого розвитку законодавства про підприємництво, розробити пропозиції щодо вирішення практичних завдань, які виникають під час здійснення підприємницької діяльності в Україні, з урахуванням позитивного досвіду Республіки Польща.

Зазначене обумовлює актуальність, наукову та практичну значущість питань, які становлять проблематику цього дослідження, визначає його об'єкт, предмет, мету, завдання, логіку осмислення та інтерпретації матеріалу.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано згідно з планом науково-дослідної діяльності юридичного факультету Донецького національного університету імені Василя Стуса за темою: «Правове забезпечення соціально-економічного розвитку: стан та перспективи» (ДР № 0118U003140), у межах якої автором проведено дослідження правового регулювання підприємницької діяльності в Україні та Республіці Польща.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є розроблення нових теоретичних та прикладних положень щодо правового регулювання підприємницької діяльності, а також пропозицій, спрямованих на удосконалення законодавства України, яке регулює відносини щодо здійснення підприємницької діяльності.

Для реалізації зазначеної мети, необхідно було виконати такі завдання:

проаналізувати основні поняття та категорії в контексті правового регулювання провадження підприємницької діяльності і конкретизувати ознаки підприємництва;

узагальнити і виокремити етапи правового регулювання підприємницької діяльності в Україні та Республіці Польща в історичній ретроспективі, визначити спільні та відмінні риси його формування;

дослідити та виявити основні напрями розвитку правової основи підприємницької діяльності в Україні та Республіці Польща;

з'ясувати поняття і видів суб'єктів підприємницької діяльності в Україні та Республіці Польща й доповнити критерії поділу суб'єктів підприємницької діяльності в Україні на види;

установити основні організаційно-правові форми підприємницької діяльності в Україні та Республіці Польща й уточнити положення щодо організаційно-правових форм господарських товариств за законодавством України;

здійснити порівняльний аналіз правового регулювання державної реєстрації, зупинення діяльності та припинення суб'єктів підприємницької діяльності в Україні та Республіці Польща, сформулювати пропозиції щодо запровадження інституту зупинення підприємницької діяльності;

проаналізувати правове регулювання підприємницької діяльності іноземних осіб у Республіці Польща, розробити пропозиції щодо удосконалення відповідного законодавства в Україні;

дослідити окремі аспекти державного регулювання підприємництва в Україні та Республіці Польща, уточнити його принципи і засади державної підтримки.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають у процесі здійснення підприємницької діяльності в Україні, у порівнянні з аналогічними відносинами у Республіці Польща.

Предметом дослідження є правове регулювання підприємницької діяльності в Україні та Республіці Польща.

Методи дослідження. Методологічну основу дослідження склали загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання. За допомогою *методів аналізу і синтезу*, визначено зміст підприємництва та його ознак. *Діалектичний метод* застосовано при визначенні ключових понять та категорій, які використовуються у дослідженні. При цьому в основу роботи покладено *порівняльно-правовий метод*, використання якого дало змогу проаналізувати загальні риси, особливості та відмінності правового регулювання підприємницької діяльності в Україні та Республіці Польща. *Формально-юридичний (догматичний) метод* уможливив аналіз доктрини, нормативно-правових актів, офіційних документів та судової практики в сфері підприємницької діяльності в Україні та Республіці Польща. *Порівняльно-історичний метод* сприяв дослідженню процесу розвитку правового регулювання підприємництва. Достовірність та обґрунтованість результатів дослідження, крім іншого, забезпечувалося застосуванням *соціологічного та статистичного методів*.

Теоретичну основу проведеного дослідження, крім праць вищезазначених авторів, склали роботи таких вітчизняних учених, як: О. В. Бігняк, А. Г. Бобкова, З. С. Варналій, О. М. Вінник, В. М. Гайворонський, С. М. Грудницька, В. В. Добровольська, Л. М. Дорошенко, Д. В. Задихайло, Г. Л. Знаменський, І. Ф. Коваль, І. В. Лукач, В. К. Мамутов, Л. О. Нікітенко, О. П. Подцерковний, В. В. Рєзнікова, Ю. В. Сагайдак, Н. О. Саніахметова, А. М. Селіванов, В. О. Терещенко, Л. В. Хомко, Р. Б. Шишка, В. С. Щербина та ін. А також наукові розвідки польських фахівців: М. Etel, W. J. Katner, A. Kidyba, S. Kosikowski, T. Szanciło, M. Szydło, M. Wierzbowski та ін.

Емпіричну базу дослідження становили нормативно-правові акти України та Республіки Польща, які регулюють здійснення підприємницької діяльності у вказаних державах та практика їхнього застосування; статистичні дані міжнародних організацій та відповідних урядових установ.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що вперше у науці господарського права на основі аналізу правового регулювання підприємницької діяльності в Україні та Республіці Польща, доопрацьовано раніше відомі та розроблено нові положення щодо такого регулювання, а також підготовлено пропозиції, спрямовані на удосконалення законодавства нашої держави.

Наукова новизна одержаних у дисертації результатів конкретизується у наступних положеннях.

Уперше:

розкрито ознаку підприємництва «отримання прибутку», яке здійснюється фізичною особою – підприємцем, котра полягає у встановленні мінімального розміру прибутку на рівні не менше однієї мінімальної заробітної плати у кожному календарному місяці, в якому вона провадиться;

запропоновано здійснити поділ господарської діяльності фізичних осіб залежно від рівня отриманого прибутку, на квазіпідприємницьку та підприємницьку;

розроблено поняття квазіпідприємництва (квазіпідприємницької діяльності), під яким розуміється здійснення фізичною особою самостійної, ініціативної, систематичної, на власний ризик господарської діяльності, прибуток від якої становить менше однієї мінімальної заробітної плати в кожному календарному місяці, в якому вона провадиться, яка не потребує набуття статусу суб'єкта підприємницької діяльності;

виокремлено умови квазіпідприємництва (квазіпідприємницької діяльності): відсутність зобов'язань щодо постановки на облік та звітування у компетентних органах (податковій службі, органах статистики, Пенсійному фонді України); звільнення від сплати внесків на соціальне страхування (в контексті здійснення квазіпідприємництва); оподаткування на загальних підставах (сплата податку на доходи фізичних осіб за результатами річного декларування).

Удосконалено положення щодо:

ознаки систематичності підприємництва, яке здійснюється фізичною особою – підприємцем, шляхом уточнення кількості (не менше 3 разів протягом календарного року) проведених операцій щодо продажу товарів, виконання робіт та/або надання послуг, спрямованих на реалізацію мети підприємницької діяльності – отримання прибутку; ознаку систематичності підприємництва, яке здійснюється юридичною особою – суб'єктом підприємницької діяльності, запропоновано розуміти без прив'язки до кількості проведених операцій щодо продажу товарів, виконання робіт та/або надання послуг;

організаційно-правової форми товариства з обмеженою відповідальністю, шляхом запровадження таких гарантій і переваг: виплата учасникам авансового внеску до отримання очікуваних дивідендів; компенсація дивідендів, не отриманих у звітному періоді, у наступні фінансові роки; спрощений порядок проведення загальних зборів за допомогою засобів електронного зв'язку для суб'єктів

підприємницької діяльності (мікропідприємництва та малого підприємництва), які займаються реалізацією стартап-проектів;

інституту зупинення підприємницької діяльності за ініціативою суб'єкта підприємництва, з конкретизацією умов, строків та порядку зупинення такої діяльності;

інституційної підтримки суб'єктів підприємницької діяльності шляхом уточнення правового статусу бізнес-омбудсмена (Ради бізнес-омбудсмена) в Україні у спосіб визначення на рівні закону як державного органу, та розширення переліку його повноважень;

форм державного сприяння фізичним особам-підприємцям на стадії започаткування підприємницької діяльності, шляхом запровадження в Україні аналогів таких юридичних механізмів державної підтримки, як «ulga na start» (полегшення початку) та «prawo do błędu dla nowego przedsiębiorcy» (право на помилку для нового підприємця), що застосовуються у Республіці Польща.

Дістали подальшого розвитку положення щодо:

періодизації правового регулювання підприємницької діяльності з деталізацією етапів його розвитку в Україні та їх характеристики: перший етап (24 серпня 1991 р. – 27 червня 1996 р.), другий етап (28 червня 1996 р. – 15 січня 2003 р.), третій етап (16 січня 2003 р. – 21 березня 2012 р.); четвертий етап (22 березня 2012 р. – 15 вересня 2014 р.) і п'ятий етап (16 вересня 2014 р. – по теперішній час), а також у Республіці Польща: перший етап (11 листопада 1918 р. – 22 грудня 1988 р.), другий етап (23 грудня 1988 р. – 31 грудня 2000 р.), третій етап (01 січня 2001 р. – 20 серпня 2004 р.), четвертий етап (21 серпня 2004 р. – 29 квітня 2018 р.) та п'ятий етап (30 квітня 2018 р. – по теперішній час);

удосконалення правової основи регулювання підприємницької діяльності в Україні шляхом доопрацювання правових засад для реалізації стартап-проектів суб'єктами мікропідприємництва та малого підприємництва; правового регулювання зупинення підприємницької діяльності за ініціативою підприємця; запровадження додаткових принципів державного регулювання підприємницької діяльності та окремих аспектів державної підтримки суб'єктів підприємницької діяльності;

поділу суб'єктів підприємницької діяльності в Україні на мікро-, малих, середніх та великих, шляхом уведення додаткового критерію – балансової вартості активів на кінець звітного періоду (календарний рік) разом з показниками щодо прибутку та кількості найманих працівників;

підстав припинення діяльності суб'єктів підприємницької діяльності, шляхом виокремлення такої підстави, як суперечність діяльності відокремленого підрозділу (філії або представництва) іноземного суб'єкта підприємницької діяльності законодавству України;

принципів державного регулювання підприємництва з розширенням їхнього переліку такими, як: пріоритетність розвитку мікро-, малого та середнього підприємництва (принцип «think small first»); стабільність правового регулювання підприємницької діяльності;

засобів державної підтримки суб'єктів підприємницької діяльності в Україні та Республіці Польща в умовах пандемії COVID-19, шляхом доповнення їхнього переліку

такими: запуск та популяризація державних он-лайн платформ, з метою надання суб'єктам підприємництва інформаційної підтримки з пошуку ділових партнерів та фінансування; додаткового стимулювання суб'єктів підприємницької діяльності, які впроваджують нові технології та цифровізацію сервісів і виробничих процесів.

Практичне значення одержаних результатів полягає у поглибленні теоретичних уявлень про сутність підприємництва як предмета правового регулювання в Україні та Республіці Польща, у можливості використання теоретичних положень і висновків дисертаційного дослідження у процесі законотворчої діяльності, з метою удосконалення законодавства України, яке регулює здійснення підприємницької діяльності, а також у практичній діяльності як суб'єктів підприємницької діяльності, так і суб'єктів владних повноважень.

Положення дисертації можуть застосовуватись у науково-дослідній роботі та навчальному процесі при викладанні господарсько-правових дисциплін студентам юридичних та економічних спеціальностей.

Наведені в дисертації узагальнення і рекомендації можуть бути використані під час розроблення проєктів нормативно-правових актів щодо вдосконалення законодавства України, з урахуванням позитивного досвіду Республіки Польща (довідка народного депутата України від 17 червня 2021 р. № 185-1/1-262); у практичній діяльності органу державної влади (довідка Департаменту економіки та інвестиції виконавчого органу Київської міської державної адміністрації (Київської міської ради) від 9 серпня 2021 р. № 050/14-4901).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційне дослідження є самостійною науковою працею автора. Усі ідеї, сформульовані положення і висновки обґрунтовано на основі власних досліджень, на підставі аналізу наукової літератури, законодавства України та Республіки Польща, матеріалів судової практики та статистичних даних. У науковій статті, яка підготовлена у співавторстві з О. В. Титовою, особистий внесок здобувача полягає в обґрунтуванні положень щодо удосконалення організаційно-правових форм господарських товариств за законодавством України.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження доповідалися та обговорювалися на: Всеукраїнській науково-практичній конференції «Пріоритетні напрями модернізації системи права України» (Запоріжжя, 2016 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Правова держава: історія, сучасність та перспективи формування в Україні» (Ужгород, 2017 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання розвитку правової держави в умовах сучасного становлення громадянського суспільства в Україні» (Харків, 2018 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Правове забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, безпековий, інтелектуальний простір» (Хмельницький, 2019 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Правове забезпечення соціально-економічного розвитку: стан та перспективи» (Вінниця, 2019 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні правові системи світу: тенденції та фактори розвитку» (Запоріжжя, 2020 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Інтеграція юридичної науки і практики як основа сталого розвитку вітчизняного законодавства» (Дніпро, 2020 р.).

Публікації. Основні наукові положення та результати дисертаційного дослідження висвітлено у 14 наукових працях, з-поміж яких сім наукових статей, серед них шість – у фахових наукових виданнях України, перелік яких затверджений у встановленому порядку, одна стаття в періодичному науковому виданні іноземної держави, а також сім тез доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. обумовлена метою, завданнями і предметом дослідження та складається зі вступу, трьох розділів, семи підрозділів, висновків. Обсяг основного тексту дисертації становить 211 сторінок. Робота містить також список використаних джерел із 352 найменувань та додатки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

Розділ 1 «Загальнотеоретична характеристика правового регулювання підприємницької діяльності в Україні та Республіці Польща» складається з трьох підрозділів, присвячених огляду понятійно-категоріального апарату дослідження; з'ясуванню генезису правового регулювання підприємницької діяльності та аналізу правової основи підприємницької діяльності в Україні та Республіці Польща.

У підрозділі 1.1 *«Засади дослідження правового регулювання підприємницької діяльності в Україні та Республіці Польща»* проаналізовано поняття «підприємництво/підприємницька діяльність» в Україні та «господарська діяльність» у Республіці Польща, їхні ознаки на основі вивчення наукових джерел та законодавчих актів. Системний аналіз легальних і доктринальних ознак підприємництва в Україні, а також досвід правового регулювання господарської діяльності у Республіці Польща, дали підстави стверджувати, що деякі із них (систематичність та отримання прибутку) потребують уточнення.

Вивчення правового інституту *działalność nierejestrowa* (нереєстрована діяльність) у Республіці Польща та практики його застосування, співвідношення показників мінімальної заробітної плати в Україні та Республіці Польща сприяли конкретизуванню такої ознаки підприємницької діяльності фізичної особи-підприємця, як «отримання прибутку», шляхом установлення мінімального розміру прибутку на рівні не менше однієї мінімальної заробітної плати у кожному із місяців, в якому така діяльність проводиться.

У ході дослідження розроблено поняття квазіпідприємництва та акцентовано на доцільності запровадження поділу господарської діяльності фізичних осіб, залежно від рівня отриманого прибутку, на підприємницьку та квазіпідприємницьку. Установлено відмінні ознаки квазіпідприємницької діяльності: отримання прибутку від здійснення господарської діяльності у розмірі, що менший однієї заробітної плати; відсутність зобов'язань щодо реєстрації суб'єкта підприємництва; відсутність зобов'язання постановки на облік та звітування у компетентних органах; звільнення від сплати внесків на соціальне страхування; оподаткування на загальних підставах (сплата податку на доходи фізичних осіб за результатами річного декларування).

Констатовано відсутність однозначного тлумачення критерію (ознаки) систематичності підприємництва в Україні, що негативно впливає на практику

правозастосування у справах про притягнення фізичних осіб до юридичної відповідальності. Така ситуація частково суперечить принципу, закріпленому в ч. 2 ст. 58 Конституції України. З огляду на це, запропоновано конкретизувати ознаку систематичності підприємництва, яке здійснюється фізичною особою. Зроблено висновок, що ознака систематичності підприємництва, яке здійснюється юридичною особою, не потребує уточнення шляхом зазначення кількості здійснених операцій щодо продажу товарів, виконання робіт та/або надання послуг, оскільки юридична особа, як суб'єкт підприємницької діяльності, створюється саме з метою здійснення такої діяльності (критерій систематичності апріорі виконується).

У підрозділі 1.2 *«Генезис правового регулювання підприємницької діяльності в Україні та Республіці Польща»* на основі аналізу правового регулювання підприємницької діяльності в історичній ретроспективі запропоновано відповідну періодизацію його розвитку в Україні: перший етап (24 серпня 1991 р. – 27 червня 1996 р.), для якого характерним є: запровадження засад правового регулювання підприємницької діяльності, створення передумов для подальшого розвитку правовідносин у цій сфері, а також безсистемність, суперечність норм та непослідовність у правовому регулюванні підприємницьких відносин; другий етап (28 червня 1996 р. – 15 січня 2003 р.), ключовими рисами якого є: конституційне закріплення права на підприємницьку діяльність, подальше формування законодавчої основи у сфері підприємництва та її розвиток в бік закріплення принципів, прав та обов'язків підприємця та інших осіб у цих правовідносинах; третій етап (16 січня 2003 р. – 21 березня 2012 р.) пов'язаний з впровадженням системних, кодифікованих нормативно-правових актів, зокрема Господарського та Цивільного кодексів України, удосконаленням системи державної реєстрації та підтримки суб'єктів підприємницької діяльності; четвертий етап (22 березня 2012 р. – 15 вересня 2014 р.) характеризується формуванням передумов для запровадження в Україні європейських підходів щодо регулювання підприємництва, зменшення адміністративного тиску на суб'єктів підприємництва, спрощення системи отримання дозвільних документів; п'ятий етап (16 вересня 2014 р. – по теперішній час), для якого притаманним є: висока динамічність розвитку законодавства, його спрямованість на формування сприятливого бізнес-середовища, орієнтація на європейські стандарти, подекуди ігнорування інтересів та запитів суб'єктів підприємницької діяльності.

Також виокремлено п'ять етапів розвитку правового регулювання господарської (підприємницької) діяльності у Республіці Польща: перший етап (11 листопада 1918 р. – 22 грудня 1988 р.) може бути охарактеризовано як початковий, пов'язаний із утворенням держави, створенням нормативної основи підприємництва, проте нестабільний, в якому існували суттєві суперечності щодо розвитку підприємницьких відносин: від їхнього заохочення на початку етапу до обмеження та майже повної заборони, так і до їхнього відродження наприкінці періоду; другий етап (23 грудня 1988 р. – 31 грудня 2000 р.), якому притаманне створення передумов для ринкових відносин, приватної власності та зайняття підприємництвом, напрацювання термінологічної і понятійної бази, закріплення основних принципів здійснення підприємницької діяльності; третій етап (01 січня

2001 р. – 20 серпня 2004 р.) відрізняється систематизацією законодавства щодо здійснення підприємницької діяльності, поступовою адаптацією його норм до законодавства Європейського Союзу, закріпленням основних досягнень ринкових перетворень; четвертий етап (21 серпня 2004 р. – 29 квітня 2018 р.), у якому характерне спрямування на упорядкування суспільних відносин щодо здійснення підприємництва, з набуттям членства в Європейському Союзі; п'ятий етап (30 квітня 2018 р. – по теперішній час) відзначається регламентуванням підприємницької діяльності на якісно нових засадах, лібералізацією законодавства щодо підприємницької діяльності, дерегуляцією з акцентом на захист прав та інтересів малих та середніх суб'єктів підприємницької діяльності.

При формуванні періодизації правового регулювання підприємницької діяльності в Україні та Республіці Польща, період до здобуття цими державами незалежності свідомо віднесено до передумов його формування. Водночас обґрунтовано доцільність визначення початку та закінчення етапів як в Україні, так і у Республіці Польща за критерієм якісної зміни норм чи основного нормативно-правового акта щодо здійснення підприємництва. Виокремлено спільні та відмінні ознаки правового регулювання підприємницької діяльності в Україні та Республіці Польща.

У підрозділі 1.3 «Правова основа підприємницької діяльності в Україні та Республіці Польща» обґрунтовано, що у цих державах правову основу регулювання підприємницької діяльності закладено їхніми конституціями.

Установлено, що ядро регулювання господарської (підприємницької) діяльності в Республіці Польща складають норми пакету законів «Конституція бізнесу», який об'єднує п'ять актів: Закон Право підприємців, Закон про Речника малих і середніх підприємців, Закон про Центральний реєстр і інформацію про господарську діяльність та інформаційний пункт для підприємця, Закон про правила участі іноземних підприємців та інших іноземних осіб у господарських операціях на території Польської Республіки, а також Приписи щодо впровадження Права підприємців та інших законів про господарську діяльність.

Акцентовано увагу на тому, що важливе значення у регулюванні підприємницької діяльності в Республіці Польща мають Цивільний кодекс та Кодекс торгівельних товариств, який визначає основні організаційно-правові форми провадження підприємницької діяльності, порядок створення, діяльності, деякі питання реєстрації, відповідальності учасників товариства, їхньої реорганізації, припинення та ін.

В Україні правове регулювання підприємницької діяльності здійснюється нормами Господарського та Цивільного кодексів України та значної кількості спеціальних законів.

Установлено наявність відмінностей у структурі системи правового регулювання підприємництва в Україні та Республіці Польща, оскільки основним кодифікованим нормативно-правовим актом в Україні у цій сфері є Господарський кодекс, з одночасним існуванням чималої кількості спеціальних законів, а у Республіці Польща – окремий Закон Право підприємців, з одночасним існуванням кодифікованого акта щодо основних організаційно-правових форм торгівельних товариств – Кодексу торгівельних товариств та інших законів (про боротьбу

з недобросовісною конкуренцією, про захист конкуренції та споживачів, про банкрутство та ін.).

Незважаючи на відсутність у Республіці Польща єдиного кодифікованого нормативно-правового акта, що комплексно регулював би суспільні відносини у сфері підприємницької діяльності (аналогу Господарського кодексу України), можна стверджувати про низький рівень «розпорошеності» норм, які закріплюють засади здійснення підприємництва. Натомість в Україні обґрунтовується необхідність рекодифікації спеціального законодавства.

На основі проведеного аналізу виявлено чотирирівневу структуру законодавства про підприємницьку діяльність в Україні та Республіці Польща, що, крім іншого, передбачає міжнародні договори та угоди, які ратифіковані державою, що зазвичай визначають спрямованість законотворчості.

Розділ 2 «Правовий статус суб'єктів підприємницької діяльності в Україні та Республіці Польща» складається з чотирьох підрозділів, у яких досліджено: поняття та види суб'єктів підприємницької діяльності; основні організаційно-правові форми підприємництва; правове регулювання державної реєстрації, зупинення діяльності та припинення суб'єктів підприємницької діяльності, а також особливості правового регулювання підприємницької діяльності іноземних осіб у вказаних державах.

У підрозділі 2.1 «Поняття і види суб'єктів підприємницької діяльності в Україні та Республіці Польща» з'ясовано, що основними визначеннями поняття «підприємець» оперують два нормативно-правові акти Республіки Польща: Цивільний кодекс та Закон Право підприємців. Інші закони або відсилають до норм указаних нормативних актів, або визначають таке поняття суто для цілей цих законів. Згідно зі ст. 43-1 Цивільного кодексу Республіки Польща підприємець – це фізична особа, юридична особа та структурна одиниця, що не є юридичною особою, але яка за законом наділена правоздатністю, яка від власного імені веде господарську або професійну діяльність. Крім того, у ч. 2 ст. 4.1 Закону Право підприємців передбачено, що підприємцями є партнери цивільно-правового товариства у межах своєї підприємницької діяльності. Однак до підприємців не належать суб'єкти, які перераховані в ст. ст. 5, 6 Закону Право підприємців, зокрема ті, що: провадять нереєстровану діяльність, сільськогосподарську діяльність, займаються тваринництвом, садівництвом, овочівництвом, рибальством у внутрішніх водоймах, надають агротуристичні послуги та ін.

З'ясовано, що у законодавстві України відсутнє узагальнене визначення поняття «суб'єкт підприємницької діяльності» або «підприємець». У нормах Господарського та Цивільного кодексів України вживаються поняття «підприємець», «громадянин-підприємець», «фізична особа-підприємець», «суб'єкт підприємництва», «суб'єкт підприємницької діяльності», проте не розкривається їхній зміст. Згідно з системним аналізом ч. 1 ст. 55 і ч. 2 ст. 55 Господарського кодексу України некоректним є ототожнення понять «суб'єкт господарювання» та «суб'єкт підприємницької діяльності».

З огляду на положення загальноєвропейських актів щодо поділу суб'єктів підприємницької діяльності на: мікро-, малих, середніх та великих, запропоновано для застосування поряд з іншими критеріями диференціації суб'єктів

підприємницької діяльності в Україні щодо прибутку та кількості найманих працівників, такий критерій поділу, як балансова вартість активів суб'єкта на кінець звітного періоду (календарний рік).

У підрозділі 2.2 *«Організаційно-правові форми суб'єктів підприємницької діяльності в Україні та Республіці Польща»* охарактеризовано основні організаційно-правові форми здійснення підприємницької діяльності в Україні та Республіці Польща.

Установлено, що ні законодавство, ні доктрина у Республіці Польща не містять визначення поняття «товариство». Під товариством тлумачать як організацію, так і договір або правовідносини. Види та правовий статус торгівельних (комерційних) товариств (повне товариство; партнерське товариство; командитне товариство; командитно-акціонерне товариство; товариство з обмеженою відповідальністю; акціонерне товариство, просте акціонерне товариство) регламентуються Кодексом торгівельних товариств. Одночасно правовий статус повного товариства закріплено нормами Цивільного кодексу Республіки Польща. Польське законодавство загалом передбачає десять видів (організаційно-правових форм) товариств. Серед них можна виокремити вісім видів, які є національними (польськими) товариствами, та два види, які належать до наднаціональних європейських товариств (Європейське об'єднання економічних інтересів та Європейське товариство).

На підставі тлумачення ст. 3 Кодексу торгівельних товариств виокремлено основні ознаки торгівельних (комерційних) товариств, а саме: 1) об'єднання осіб або капіталу; 2) спрямованість дій на досягнення спільної мети учасників товариства; 3) специфічна мета – одержання прибутку.

Досліджено засади правової регламентації нової організаційно-правової форми здійснення підприємницької діяльності в Республіці Польща – просте акціонерне товариство, а також особливості його правового статусу. Констатовано про передчасність ймовірних пропозицій щодо імплементації нової організаційно-правової форми в українське законодавство, оскільки відповідні зміни польського законодавства набудуть чинності лише 1 липня 2021 року, тобто позитивний вплив існування такої форми товариства ще не напрацьовано.

Зазначено про можливість удосконалення організаційно-правової форми товариства з обмеженою відповідальністю в Україні, з урахуванням новел щодо правового регулювання простого акціонерного товариства у Республіці Польща (який за своїми ознаками вміщує симбіоз двох організаційно-правових форм – товариства з обмеженою відповідальністю та акціонерного товариства), зокрема запровадження таких гарантій та переваг: виплата учасникам авансового внеску до отримання очікуваних дивідендів; компенсація дивідендів, не отриманих у звітному періоді, у наступні фінансові роки; спрощений порядок проведення загальних зборів (скликання, участь, прийняття рішень) за допомогою засобів електронного зв'язку для суб'єктів мікропідприємництва та малого підприємництва, які займаються реалізацією стартап-проектів.

У підрозділі 2.3 *«Правове регулювання державної реєстрації, зупинення діяльності та припинення суб'єктів підприємницької діяльності в Україні та Республіці Польща»* проаналізовано систему органів державної реєстрації у Республіці Польща, яка становить собою дві підсистеми: судову – реєстрація

відповідних суб'єктів у Національному судовому реєстрі (KRS) та адміністративну – реєстрація фізичних осіб як підприємців, у Центральному інформаційному реєстрі про господарську діяльність (CEIDG). Правовою основою для функціонування KRS є Закон про національний судовий реєстр. CEIDG був запроваджений Законом про господарську діяльність, а наразі регламентується нормами Закону про Центральний реєстр і інформацію про господарську діяльність та інформаційний пункт для підприємця.

Зроблено висновок, що правове регулювання державної реєстрації та припинення суб'єктів підприємницької діяльності, система органів державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності, процедура та загальні принципи організації доступу до інформації про реєстрацію в Україні та Республіці Польща є схожими: передбачено функціонування відкритого реєстру, до якого вноситься інформація про суб'єкта підприємницької діяльності; внесення інформації є засвідченням факту створення або припинення суб'єкта; дані, які містяться в реєстрі, вважаються достовірними у правовідносинах з третіми особами та ін.

Водночас у законодавстві Республіки Польща існує інститут зупинення підприємницької діяльності, який відсутній в українському законодавстві. Тлумачення норм Закону Право підприємців дає підстави стверджувати про постійне (остаточне) припинення підприємницької діяльності та тимчасове припинення (зупинення) такої діяльності за ініціативою підприємця, яке фактично полягає у внесенні відповідного запису до реєстру та припиненні підприємництва на визначений строк.

Аргументовано, що запровадження в Україні інституту зупинення підприємницької діяльності за ініціативою суб'єкта підприємництва забезпечить вагому підтримку цим суб'єктам в умовах існування об'єктивних перешкод для здійснення їхньої діяльності, стимулюватиме підприємницьку ініціативу, а також зменшуватиме часові та матеріальні витрати, які пов'язані з процедурами ліквідації та повторної реєстрації. Запропоновано положення щодо зупинення підприємницької діяльності за ініціативою підприємця, з уточненням умов (відсутність найманих працівників, податкової та іншої заборгованості); установленням мінімального та максимального строку; порядку зупинення такої діяльності (звернення суб'єкта з відповідною заявою до компетентних органів та внесення запису про зупинення підприємницької діяльності до Єдиного державного реєстру юридичних осіб фізичних осіб-підприємців та громадських формувань).

У підрозділі 2.4 *«Особливості правового регулювання підприємницької діяльності іноземних осіб в Україні та Республіці Польща»* проаналізовано правове регулювання підприємницької діяльності іноземних суб'єктів на території цих держав.

З'ясовано доктринальний зміст поняття «іноземний підприємець» та його відмінність від поняття «іноземна особа» за польським законодавством. Зазначено, що у Республіці Польща запроваджено градацію іноземних осіб на три групи, залежно від критерію їхнього походження: 1) особи із держав-членів Європейського Союзу, крім Республіки Польща, та з держав Європейської асоціації вільної

торгівлі; 2) іноземні особи, які мають спеціальний статус або дозвіл на перебування на території Республіки Польща; 3) всі інші іноземні особи, за винятком тих, які належать до перших двох груп.

Установлено, що діяльність іноземних суб'єктів підприємництва на території Республіки Польща може здійснюватися через їхні відокремлені підрозділи: філії та представництва. Проаналізовано умови та підстави для реєстрації відокремлених підрозділів у Республіці Польща, спільні та відмінні підстави припинення їхньої діяльності.

Констатовано, що законодавством України чітко не визначено статус філії та представництва іноземних суб'єктів підприємництва, а підстави для припинення діяльності відокремлених підрозділів таких суб'єктів потребують закріплення на рівні закону.

Запропоновано, в умовах виникнення новітніх форм конфліктів та глобального протистояння, існування ризиків гібридної агресії, передбачити у законодавстві України серед інших підстав припинення діяльності суб'єктів підприємницької діяльності окрему підставу для припинення діяльності відокремленого підрозділу (філії або представництва) іноземного суб'єкта підприємницької діяльності, якщо така діяльність суперечить законодавству України.

Розділ 3 «Державне регулювання підприємницької діяльності в Україні та Республіці Польща» присвячено дослідженню поняття та принципів державного регулювання підприємницької діяльності, окремих аспектів державної підтримки суб'єктів підприємницької діяльності в Україні та Республіці Польща.

Доповнено перелік принципів державного регулювання підприємницької діяльності такими, як: пріоритетність розвитку мікро-, малого та середнього підприємництва (принцип «think small first»); стабільність правового регулювання підприємницької діяльності.

Наголошено на важливості здійснення державної підтримки підприємницької діяльності. З урахуванням досвіду Республіки Польща, сформульовано пропозицію про удосконалення механізму інституційної підтримки в Україні, зокрема визначення на рівні закону правового статусу бізнес-омбудсмена (Ради бізнес-омбудсмена) в Україні як державного органу, розширення повноважень цієї інституції.

Дослідження інших форм державної підтримки суб'єктів підприємницької діяльності (фізичних осіб-підприємців) у Республіці Польща дали змогу виокремити найбільш цінний досвід та висловити пропозицію про впровадження в Україні механізмів, схожих на: 1) «ulga na start» (полегшення початку) – звільнення суб'єктів підприємництва (фізичних осіб), які вперше або через тривалий строк (понад 60 місяців) після припинення/зупинення розпочали/продовжили здійснення підприємницької діяльності, від сплати внесків на соціальне страхування протягом 6 місяців з дати реєстрації або поновлення підприємницької діяльності; 2) «prawo do błędu dla nowego przedsiębiorcy» (право на помилку для нового підприємця) – звільнення суб'єктів підприємництва (фізичних осіб), у передбачених законом випадках, від юридичної відповідальності за наявності таких умов: правопорушенням не заподіяно значної шкоди; воно виявлено самостійно чи відповідним державним органом; наслідки правопорушення усунуто у строк,

визначений державним органом, чи самотійно; шкоду відшкодовано повністю; провадження про притягнення підприємця до відповідальності відповідним державним органом не закінчено.

З'ясовано, які засоби державної підтримки суб'єктів підприємницької діяльності малого та середнього підприємництва застосовуються в Україні та Республіці Польща в умовах пандемії COVID-19, а також сформульовано пропозиції щодо їхнього доповнення (розширення).

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано вирішення наукового завдання, яке полягало в розробці та обґрунтуванні нових теоретичних положень щодо правового регулювання підприємницької діяльності в Україні та Республіці Польща, підготовці пропозицій, спрямованих на удосконалення національного законодавства з цих питань.

За результатами дослідження сформульовано такі основні положення:

1. Розроблено поняття квазіпідприємництва (квазіпідприємницької діяльності), під яким запропоновано тлумачити здійснення фізичною особою самотійної, ініціативної, систематичної, на власний ризик господарської діяльності, прибуток від якої становить менше однієї мінімальної заробітної плати в кожному із календарних місяців, в якому вона провадиться, та не потребує реєстрації особи як суб'єкта підприємницької діяльності.

Виокремлено умови квазіпідприємництва (квазіпідприємницької діяльності): відсутність зобов'язань щодо постановки на облік та звітування у компетентних органах (податковій службі, органах статистики, Пенсійному фонді України); звільнення від сплати внесків на соціальне страхування (в контексті здійснення квазіпідприємництва); оподаткування на загальних підставах (сплата податку на доходи фізичних осіб за результатами річного декларування).

Конкретизовано ознаку підприємництва, яке здійснюється фізичною особою-підприємцем, – «отримання прибутку», котра передбачає установлення мінімального розміру прибутку на рівні не менше однієї мінімальної заробітної плати у кожному із календарних місяців, в якому така діяльність провадиться.

Уточнено ознаку систематичності підприємництва, яке здійснюється фізичною особою-підприємцем, у спосіб конкретизації кількості (не менше 3 разів протягом календарного року) проведених операцій щодо продажу товарів, виконання робіт та/або надання послуг, спрямованих на реалізацію мети підприємницької діяльності – отримання прибутку. Обґрунтовано, що ознака систематичності підприємництва, яке здійснюється юридичною особою – суб'єктом підприємницької діяльності, не потребує прив'язки до кількості операцій щодо продажу товарів, виконання робіт та/або надання послуг.

Здійснено поділ господарської діяльності фізичних осіб залежно від рівня отриманого прибутку, на квазіпідприємницьку та підприємницьку, що забезпечить більш чітке розуміння сутності підприємництва, збільшення кількості суб'єктів, які, випробувавши свою бізнес-ідею у межах квазіпідприємництва, виявлять бажання здійснювати підприємницьку діяльність на постійній основі.

2. Проведено періодизацію розвитку правового регулювання підприємницької діяльності в Україні та Республіці Польща. Аргументовано, що законодавча основа підприємництва в Україні у своєму розвитку пройшла п'ять етапів, останній з яких розпочався 16 вересня 2014 р. і триває дотепер.

П'ять етапів розвитку правового регулювання підприємницької діяльності виокремлено і у Республіці Польща.

3. Доопрацьовано правову основу регулювання підприємницької діяльності в Україні, шляхом установлення правових засад для підтримки суб'єктів мікро- та малого підприємництва щодо реалізації стартап-проектів; регулювання зупинення підприємницької діяльності за ініціативою підприємця; державне регулювання підприємницької діяльності у спосіб запровадження додаткових принципів такого регулювання та окремих аспектів державної підтримки суб'єктів підприємницької діяльності.

4. Запропоновано доповнення критеріїв поділу суб'єктів підприємницької діяльності в Україні разом з показниками щодо прибутку та кількості найманих працівників, таким, як балансова вартість активів на кінець звітного періоду (календарний рік).

5. Аргументовано положення щодо удосконалення організаційно-правової форми господарських товариств, у вигляді товариства з обмеженою відповідальністю в Україні, у спосіб запровадження таких гарантій та переваг для суб'єктів мікро- та малого підприємництва, які займаються реалізацією стартап-проектів: виплата учасникам авансового внеску до отримання очікуваних дивідендів; компенсація дивідендів, не отриманих у звітному періоді, у наступні фінансові роки; спрощений порядок проведення загальних зборів за допомогою засобів електронного зв'язку (скликання, участь, прийняття рішень).

6. Розроблено пропозицію щодо запровадження в Україні інституту зупинення підприємницької діяльності за ініціативою суб'єкта підприємництва, з обов'язковим законодавчим визначенням умов, порядку проведення, строків (максимального/мінімального), на який зупиняється здійснення підприємництва.

7. Запропоновано введення у законодавство України серед інших підстав припинення діяльності суб'єктів підприємницької діяльності окремої підстави, такої, як припинення діяльності відокремленого підрозділу (філії або представництва) іноземного суб'єкта підприємницької діяльності, якщо така діяльність суперечить законодавству України.

8. Розширено перелік принципів державного регулювання підприємництва такими: пріоритетність розвитку мікро-, малого та середнього підприємництва (принцип «think small first»); стабільність правового регулювання підприємницької діяльності.

Запропоновано посилити інституційну підтримку суб'єктів підприємницької діяльності шляхом удосконалення правового статусу бізнес-омбудсмена (Ради бізнес-омбудсмена) в Україні та розширення його повноважень, зокрема: надання висновків щодо проектів законів, які стосуються інтересів суб'єктів підприємницької діяльності і принципів здійснення підприємництва; звернення до компетентних органів (осіб) з проханням здійснити законодавчу ініціативу або

видати інші нормативні акти з питань, які стосуються підприємницької діяльності; організація посередництва між суб'єктами підприємництва та органами державної влади; звернення до компетентних органів для надання загальних консультацій у справах про порушення прав суб'єктів підприємницької діяльності, які мають системний характер та ін.

Аргументовано розширення форм державного сприяння фізичним особам-підприємцям на стадії започаткування підприємницької діяльності в Україні, шляхом запровадження в Україні аналогів таких механізмів, як «ulga na start» (полегшення початку) та «prawo do błędu dla nowego przedsiębiorcy» (право на помилку для нового підприємця), що застосовуються у Республіці Польща.

Доповнено перелік засобів державної підтримки суб'єктів підприємницької діяльності в Україні в умовах пандемії COVID-19 такими, як: запуск та популяризація державних он-лайн платформ, з метою надання суб'єктам підприємництва інформаційної підтримки із пошуку ділових партнерів та фінансування; додаткове стимулювання суб'єктів підприємницької діяльності, які впроваджують нові технології, цифровізацію сервісів і виробничих процесів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Дякуновський О. Є. Загальні засади правового регулювання підприємництва в Республіці Польща. *Форум права. Електронне наукове фахове видання*. 2016. № 5. С. 35–40. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2016_5_8.
2. Дякуновський О. Є. Правове регулювання зупинення підприємницької діяльності за ініціативою підприємця: досвід Республіки Польща. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2017. № 1. С. 109–114.
3. Дякуновський О. Є. «Конституція бізнесу» – якісно нове законодавче регулювання підприємництва в Республіці Польща: досвід для України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2019. № 56. С. 108–112.
4. Титова О. В., Дякуновський О. Є. Правовий статус простого акціонерного товариства у Республіці Польща. *Збірник наукових праць «Науковий вісник публічного та приватного права»*. 2019. № 5–6. С. 49–54. (Особистий внесок автора: обґрунтування положень щодо удосконалення організаційно-правових форм господарських товариств за законодавством України).
5. Дякуновський О. Є. Правове регулювання діяльності іноземних суб'єктів підприємництва в Республіці Польща. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія «Юридичні науки»*. 2020. № 2. С. 134–140.
6. Дякуновський О. Є. Систематичність та одержання прибутку як ознаки підприємництва в Україні: досвід Республіки Польща. *Juris Europensis Scientia*. 2020. № 3. С. 31–37.

Статті у наукових періодичних виданнях інших держав

7. Дякуновський О. Є. Щодо державної підтримки суб'єктів малого та середнього підприємництва в умовах пандемії коронавірусної хвороби (COVID-19) у Республіці Польща та Україні. *Knowledge, Education, Law, Management*. 2020. № 3 (31). Vol. 1. С. 181–189.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

8. Дякуновський О. Є. Поняття «підприємець» за законодавством Республіки Польща: досвід для України. *Пріоритетні напрями модернізації системи права України* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (Запоріжжя, 23–24 грудня 2016 р.). Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2016. С. 92–96.

9. Дякуновський О. Є. Періодизація розвитку законодавства Республіки Польща у сфері підприємництва. *Правова держава: історія, сучасність та перспективи формування в Україні* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Ужгород, 17–18 лютого 2017 р.). Ужгород : Ужгородський національний університет, 2017. С. 88–92.

10. Дякуновський О. Є. «Ulga na start» – новела законодавства Республіки Польща в інтересах польських підприємців: досвід для України. *Актуальні питання розвитку правової держави в умовах сучасного становлення громадянського суспільства в Україні* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 15–16 червня 2018 р.). Харків : ГО «Асоціація аспірантів – юристів», 2018. С. 56–59.

11. Дякуновський О. Є. Правове регулювання інституту бізнес-омбудсмена: досвід Республіки Польща. *Правове забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, безпековий, інтелектуальний простір* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченій пам'яті професора В. Д. Волкова. (Хмельницький, 23 квітня 2019 р.). Вінниця : Донецький національний університет імені Василя Стуса, 2019. С. 296–300.

12. Дякуновський О. Є. Принцип «Спочатку думай про малих» як фактор впливу на розвиток підприємницької діяльності в Україні та Республіці Польща. *Правове забезпечення соціально-економічного розвитку: стан та перспективи* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 35-річчю кафедри господарського права Донецького національного університету імені Василя Стуса (Вінниця, 11–12 жовтня 2019 р.). Вінниця : Донецький національний університет імені Василя Стуса, 2019. С. 90–92.

13. Дякуновський О. Є. «Право на помилку» як пільга для підприємців в Республіці Польща: досвід для України. *Сучасні правові системи світу: тенденції та фактори розвитку* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Запоріжжя, 21–22 серпня 2020 р.). Запоріжжя : Запорізька міська громадська організація «Істина», 2020. С. 34–38.

14. Дякуновський О. Є. Щодо видів суб'єктів підприємницької діяльності в Республіці Польща: досвід для України. *Інтеграція юридичної науки і практики як основа сталого розвитку вітчизняного законодавства* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 13–14 листопада 2020 р.). Дніпро : Дніпровський гуманітарний університет, 2020. С. 78–82.

АНОТАЦІЯ

Дякуновський О. Є. Правове регулювання підприємницької діяльності в Україні та Республіці Польща. – *Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.04 – господарське право, господарсько-процесуальне право. – Донецький національний університет імені Василя Стуса Міністерства освіти і науки України. – Вінниця, 2021.

Дисертацію присвячено дослідженню та обґрунтуванню нових теоретичних положень щодо правового регулювання підприємницької діяльності в Україні, з урахуванням системного аналізу досвіду регламентування вказаного суспільно-економічного явища у Республіці Польща, а також підготовці пропозицій з удосконалення вітчизняного законодавства.

У роботі обґрунтовано конкретизацію таких ознак підприємництва в Україні, яке здійснюється фізичною особою-підприємцем, як «отримання прибутку» і «систематичність», розроблено поняття квазіпідприємництва. Запропоновано здійснити поділ господарської діяльності фізичних осіб залежно від рівня отриманого прибутку на квазіпідприємницьку та підприємницьку. Проведено періодизацію розвитку правового регулювання та проаналізовано законодавчу основу підприємницької діяльності в Україні та Республіці Польща. Доповнено перелік критеріїв поділу суб'єктів підприємницької діяльності на: мікро-, малих, середніх та великих. Запропоновано удосконалення організаційно-правової форми товариства з обмеженою відповідальністю в Україні на основі аналізу правового регулювання простого акціонерного товариства у Республіці Польща. Запропоновано запровадити в Україні інститут зупинення підприємницької діяльності за ініціативою суб'єкта підприємництва, із визначенням умов, порядку та максимального/мінімального строку такого зупинення.

Досліджено особливості правового регулювання підприємницької діяльності іноземних осіб в Україні та Республіці Польща. Обґрунтовано введення до законодавства України серед інших підстав припинення діяльності суб'єктів підприємницької діяльності окремої підстави, такої, як припинення діяльності відокремленого підрозділу (філії або представництва) іноземного суб'єкта підприємницької діяльності у разі, якщо така діяльність суперечить законодавству України. Розширено перелік принципів державного регулювання підприємництва. Запропоновано посилити інституційну підтримку суб'єктів підприємницької діяльності. Удосконалено форми державного сприяння фізичним особам-підприємцям на стадії започаткування підприємництва в Україні, а також доповнено перелік засобів державної підтримки суб'єктів підприємницької діяльності в умовах пандемії COVID-19.

На підставі проведеного дослідження запропоновано внесення змін до законодавства України.

Теоретичні положення та висновки дисертаційного дослідження можуть бути використані у подальших наукових дослідженнях, освітньому процесі та правозастосовній діяльності.

Ключові слова: правове регулювання, підприємництво, суб'єкт підприємницької діяльності, Україна, Республіка Польща, квазіпідприємництво,

організаційно-правові форми, товариство з обмеженою відповідальністю, суб'єкти мікропідприємництва та малого підприємництва, зупинення підприємницької діяльності, принципи державного регулювання підприємництва, підтримка суб'єктів підприємницької діяльності.

АННОТАЦИЯ

Дякуновский А. Е. Правовое регулирование предпринимательской деятельности в Украине и Республике Польша. – Квалификационный научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.04 – хозяйственное право, хозяйственно-процессуальное право. – Донецкий национальный университет имени Василя Стуса Министерства образования и науки Украины. – Винница, 2021.

Диссертация посвящена исследованию и обоснованию новых теоретических положений относительно правового регулирования предпринимательской деятельности в Украине, с учетом системного анализа опыта регламентации указанного общественно-экономического явления в Республике Польша, а также подготовке предложений по совершенствованию отечественного законодательства.

В работе обосновано уточнение таких признаков предпринимательства в Украине, которое осуществляется физическим лицом-предпринимателем, как «получение прибыли» (путём установления минимального размера прибыли на уровне не менее одной минимальной заработной платы в каждом из календарных месяцев, в котором она производится) и «систематичность» (методом уточнения количества (не менее 3 раз в течение календарного года) операций по продаже товаров, оказания услуг и/или выполнение работ, направленных на реализацию цели предпринимательской деятельности – получение прибыли. Разработано понятие квазипредпринимательства, то есть осуществление самостоятельной, инициативной, систематической, на собственный риск хозяйственной деятельности, прибыль от которой составляет менее одной минимальной заработной платы в каждом из календарных месяцев, в котором она производится, и не требующая регистрации лица как субъекта предпринимательства, постановки на учет в налоговой службе, органах статистики, Пенсионного фонда Украины, уплаты взносов на единое социальное страхование, специального налогообложения. Предложено осуществить разделение хозяйственной деятельности физических лиц в зависимости от уровня полученной прибыли, на квазипредпринимательскую и предпринимательскую.

Проведена периодизация развития правового регулирования и проанализирована законодательная основа предпринимательской деятельности в Украине и Республике Польша. Дополнен перечень критериев разделения субъектов предпринимательской деятельности на: микро-, малых, средних и крупных. Аргументировано совершенствования организационно-правовой формы общества с ограниченной ответственностью в Украине на основе анализа правового регулирования простого акционерного общества в Республике Польша. Предложено ввести в законодательство Украины институт приостановления

предпринимательской деятельности по инициативе субъекта предпринимательства, с определением условий, порядка и установлением максимального/минимального срока такого приостановления. Исследованы особенности правового регулирования предпринимательской деятельности иностранных лиц в Украине и Республике Польша. Аргументировано введение в законодательство Украины отдельного основания для прекращения деятельности обособленного подразделения иностранного субъекта предпринимательской деятельности. Расширен перечень принципов государственного регулирования предпринимательства, предложено усилить институциональную поддержку субъектов предпринимательской деятельности, усовершенствованы формы государственного содействия физическим лицам-предпринимателям на стадии начала предпринимательской деятельности в Украине, а также дополнен перечень средств государственной поддержки субъектов предпринимательской деятельности в условиях пандемии COVID-19.

На основании проведенного исследования предложено внесение изменений в законодательство Украины.

Теоретические положения и выводы диссертационного исследования могут быть использованы в дальнейших научных исследованиях, образовательном процессе и правоприменительной деятельности.

Ключевые слова: правовое регулирование, предпринимательство, субъект предпринимательской деятельности, Украина, Республика Польша, квазипредпринимательство, организационно-правовые формы, общество с ограниченной ответственностью, субъекты микропредпринимательства и малого предпринимательства, приостановление предпринимательской деятельности, принципы государственного регулирования предпринимательства, поддержка субъектов предпринимательской деятельности.

ANNOTATION

Diakunovskyi O. Ye. Legal regulation of business activity in Ukraine and the Republic of Poland. – *Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.*

The dissertation for the scientific degree of the candidate of legal sciences on specialty 12.00.04 – commercial law, economic and procedural law. – Donetsk National University named after Vasyl' Stus, Ministry of Education and Science of Ukraine. – Vinnytsia, 2021.

The dissertation is devoted to the research and reasoning of new theoretical provisions on legal regulation of business activity in Ukraine, taking into account the systematic analysis of regulation experience of specified socio-economic phenomena in the Republic of Poland, as well as the preparation of proposals to improve domestic legislation.

The work substantiates the clarification of such entrepreneurship features in Ukraine, which is carried out by an entrepreneur, as «profit» and «systematicity» developed the notion of quasi-entrepreneurship. It is proposed to divide the economic activity of individuals depending on the level of profit into quasi-entrepreneurial and entrepreneurial. The periodization of legal regulation development has been carried out and the legislative

basis of business activity in Ukraine and the Republic of Poland has been analyzed. The list of criteria for the division of business entities into: micro, small, medium and large has been supplemented. The improvement of the legal form of a limited liability company in Ukraine has been argued, based on the analysis of the legal regulation of a simple joint stock company in the Republic of Poland. It is proposed to introduce in Ukraine the business activity suspension institution at the initiative of the business entity, with the definition of conditions, procedure and maximum/minimum term of such suspension. The peculiarities of legal regulation of business activity of foreign individuals in Ukraine and the Republic of Poland have been researched. The introduction into the legislation of Ukraine, among other grounds for the termination of business entity activities, a separate ground such as, the termination of a separate division activity (branch or representative office) of a foreign business entity has been argued. The list of entrepreneurship state regulation principles has been expanded. It is proposed to strengthen the institutional support of business entities. The forms of state assistance to entrepreneurs at the stage of starting a business in Ukraine have been improved, and the list of means of state support for business entities in the context of the COVID-19 pandemic has been supplemented.

On the basis of the undertaken research, it is proposed to amend the legislation of Ukraine.

Theoretical provisions and conclusions of the dissertation research can be used in further research, educational process and law enforcement.

Key words: legal regulation, entrepreneurship, business entity, Ukraine, the Republic of Poland, quasi-entrepreneurship, legal forms, limited liability company, subjects of micro-enterprise and small-enterprise, suspension of business activity, principles of state regulation of entrepreneurship, support for business entities.

Наклад 100. Папір офсетний. Ум.-друк. арк. 0.9.
Підписано до друку 26.08.2021. Замовлення 356.

Надруковано в «МП Леся»
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів
видавничої справи серія ДК № 892 від 08.04.2002.

ПМ «Леся»
03148, Київ, а/с 115.
Тел./факс: (066) 60-50-199, (098) 455-41-17
E-mail: lesya3000@ukr.net